

T.C.
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

21 Mart 2023

Sayı :30824082-610 6013862
Konu :Yazılı Soru Önergeleri

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Milletvekillerimiz tarafından şahsıma yöneltilen ve ilişik listede; TBMM Esas numaraları ve konuları belirtilen yazılı soru önergeleri incelenmiş olup, söz konusu önergelerde yer alan hususlara ilişkin cevaplarımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Murat KURUM
Bakan

EK:

- Liste (7 Adet, 9 Sayfa)
- Cevap Yazısı (383 Adet, 192 Sayfa)

7/77953 GK 1

**İZMİR MİLLETVEKİLİ
SAYIN MURAT ÇEPNİ'NİN
TBMM 7/77953 ESAS SAYILI
YAZILI SORU ÖNERGESİNE
DAİR SORULARI VE CEVAPLARI**

SORULAR:

İzmir Gaziemir İlçesi Emrez Mahallesinde, 1940 yılında faaliyete başlayan Aslan Avcı Döküm Sanayi ve Tic. A.Ş.'ye ait olan 70 dönümlük arazide, (28 Mart 2020 tarihinde Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kapatılan) Türkiye Atom Enerjisi Kurumu (TAEK) tarafından 12-15/10/2010 tarihinde inceleme yapılmış, daha sonra hazırlanan Gaziemir İlçesi L18a3 Pafta 49 Ada 12 Parsel ve Çevresindeki Olası Radyoaktiviteli Atıkların Tespiti ve Yeraltısuyuna Etkisinin Etüd Edilmesi başlıklı raporda; alanda, yaklaşık olarak 10.125 m³ atık içerikli bir kirlenmenin var olduğu, söz konusu atıkta Europium 152 (Eu-152) radyoaktif element ile birlikte toprakta kurşun, arsenik, çinko ve mangan gibi toksik elementler bulunduğu açıklanmıştır. Europium 152 (Eu-152) radyoaktif elementinin, Emrez mahallesine hangi yollardan, nasıl girdiği ve radyoaktif malzeme bulaşmış atıkların külçe kurşun haline getirilerek nerelere satılmış olduğu belirsizdir. TAEK'in talimatı doğrultusunda, Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. tarafından fabrika sahasındaki radyoaktif atıkların üzeri 2013 yılında, 10 bin 200 ton toprakla örtülmüştür. Turanlar Çevre A.Ş.'nin alanı temizlemesine yönelik ÇED dosyası Valiliğe sunulmuş, valilik tarafından ÇED Gerekli Değildir kararı verilmiş, yapılan itiraz üzerine, İzmir 2. İdare Mahkemesi 26/02/2015 tarihinde ÇED Gerekli Değildir kararını iptal etmiştir. Turanlar Çevre A.Ş.'nin ÇED dosyasında yaklaşık 50-150 ton arası radyoaktif malzeme, yaklaşık 14.800 ton toprak, yaklaşık 9.850 ton cüruf (tehlikeli atık), yaklaşık 3.750 ton manyetik ayırıcı ile ayrılacak metal çıkarılacağı öngörülmektedir. 2008 yılında 250 ton, 2018 yılında 10 ton olmak üzere toplam 260 ton radyoaktif atık radyoaktif atık TAEK (RAY Birimi) gözetiminde sahadan alınarak, İstanbul'da bulunan Radyoaktif Atık işleme ve Depolama Tesisine nakledilmiştir. Aynı bölgede bulunan kimyasal atıklar da, İzmit Atıkları ve Artıkları Arıtma Yakma ve Değerlendirme A.Ş.'ye (İZAYDAŞ) gönderilmiştir. Bilim insanları, İzmir'in Çernobil'i olarak adlandırılan bölgede, ağır kimyasal ve radyoaktif kirleticilerin insan sağlığını olumsuz etkilediğini, toprağı, havayı ve su varlıklarını kirlettiğini verilerle ortaya koymuşlardır. İzmir Valiliği radyoaktif atıkların temizleneceğini duyurmuştur. 16 yıldır temizlenmeyen alanda ne kadar radyoaktif atık bulunduğu, radyasyon oranının yasal sınırın ne kadar üstünde olduğu, yörede su varlıklarını ve toprağı ne kadar kirlettiği konularının ilgili resmi kurumlarca tespit edilmesi ve verilerin kamuoyu ile paylaşılması gerekmektedir. Bu bağlamda;

- 1) Yasal olarak, ortaya çıkan radyoaktif atıkların yönetiminin Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) tarafından yapılması, radyoaktif kirliliğe maruz kalmış alanların çevresel iyileştirmesine ilişkin iş ve işlemlerin Çevre, Şehircilik ve iklim Değişikliği Bakanlığı ile iş birliği yapılarak yürütülmesi ve tüm masrafların kirlenen tarafından karşılanması gerekmektedir. Kurumlar arası işbirliği mevcut mudur? Radyoaktif maddelerin bulunduğu arsanın sahibi Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. bertaraf işleminin maliyetini karşılayacak mıdır? Maliyet ne kadar öngörülmektedir?
- 2) Bilim insanları ve demokratik kitle örgütleri, alanda 500 bin tondan fazla tehlikeli atığın olduğunu tahmin etmektedirler. Ölçümlerde radyasyon oram yasal sınırın 7 bin 291 kat üzerinde çıkmıştır. Resmi kurumlar, güncel atık miktarını ve radyasyon oranını belirlemişler midir? Kamuoyu ile paylaşacaklar mıdır?
- 3) Radyoaktif atıkların bertarafı hangi firma tarafından, ne zaman, ne şekilde, ne kadar sürede yapılacaktır?
- 4) Alanın temizlenmesine ilişkin ÇED süreci işletilecek midir? Varsa ÇED dosyası kamuoyu ile paylaşılacak mıdır?
- 5) Alanı temizleyecek olan firmanın radyoaktif atıkları bertaraf etme yetkisi ve yeterliliği var mıdır?
- 6) Atıklar nerede depolanacaktır? Ne şekilde taşınacaktır? Taşınmada ortaya çıkacak kirlilik nasıl engellenecektir?

- 7) Alanda bulunan radyoaktif atıkların güncel miktarı ilgili kurumlarca tespit edilmiş midir? Kamuoyuna açıklanacak mıdır?
- 8) Atıkların ne zaman, ne şekilde bertaraf edileceği konusunda yöre halkına bilgi verilmiş midir?
- 9) İthalatı ve ticareti yasak olan bu nükleer yakıt çubuğu atığı hangi yollarla, kimin tarafından getirilmiştir? Yapılmış bir tespit ve uygulanan, yaptırım var mıdır?
- 10) Alanın temizlenmesi çalışmaları ne şekilde denetlenecektir?

CEVAP:

İzmir İli, Gaziemir İlçesinde Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. sahasında bulunan tehlikeli atıklar ilk olarak, 2007 yılında tespit edilmiştir. Bertaraf edilmesi için İZAYDAŞ işletmesine gönderilen atıklarda; hemen girişte radyoaktivite madde tespit edilmesi sebebiyle, bu işletme tarafından konu Türkiye Atom Enerjisi Kurumuna (TAEK) bildirilmiştir.

Ayrıca, tehlikeli atıkları; mevzuata aykırı olarak bertaraf ettiği tespit edilen Aslan Avcı Döküm San. ve Tic. A.Ş. hakkında, İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulunulmuş ve yaklaşık 5,5 Milyon TL idari para cezaları uygulanmıştır. Uygulanan idari para cezasının hemen akabinde, işletmenin "*kıralanmaması, satılmaması veya devredilmemesi*" ne ilişkin olarak tapuya şerh konulmuştur.

Sahada yapılacak temizlik çalışmalarına dair, 27/05/2014 tarihinde; İzmir Valiliğinden ÇED Gerekli Değildir Kararı alınmış ve akabinde sahada çalışmalara başlanmıştır. Bu süre zarfında, sahadan çıkarılan radyoaktif atıkların yönetimi mülga TAEK tarafından gerçekleştirilmiştir. Ancak, 2015 yılında; faaliyete ilişkin olarak, verilen ÇED Gerekli Değildir Kararının Mahkeme tarafından iptal edilmesi neticesinde belirli bir aşamaya gelmiş olan temizlik çalışmaları durdurulmuştur.

Daha sonra; sözü edilen "Radyoaktivite Bulaşmış Atıkların Fiziksel Yöntemlerle Ayıklanması, Sahanın Temizlenmesi ve Elde Edilen Kurşunun Geri Kazanımı" projesi için Bakanlığımıza sunulan ÇED Raporuna ÇED Olumlu Kararı verilmiştir.

10.08.2017 tarihli ve 12509 sayılı "ÇED Olumlu" kararına esas teşkil eden "*Radyoaktivite Bulaşmış Atıkların Fiziksel Yöntemlerle Ayıklanması, Sahanın Temizlenmesi ve Elde Edilen Kurşunun Geri Kazanımı*" projesine ilişkin Nihai ÇED Raporu ve eklerinde; İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü tarafından hazırlanan "Gaziemir İlçesi L18a3 Pafta 49 Ada 12 Parsel ve Çevresindeki Olası Radyoaktif Atıkların Tespiti ve Yeraltı Suyuna Etkisinin Etüt Edilmesi" Raporu, Türkiye Atom Enerjisi Kurumu Çekmece Nükleer Araştırma ve Eğitim Merkezi uzmanlarınca hazırlanan "Sahadan Alınan Örneklerle İlgili Sonuç Ve Uzman Raporu", "Radyasyon Ölçümleri", "ÇNAEM Su ve Atık su Analizleri", "Toprak Analizleri" yer almaktadır.

"*Radyoaktivite Bulaşmış Atıkların Fiziksel Yöntemlerle Ayıklanması, Sahanın Temizlenmesi ve Elde Edilen Kurşunun Geri Kazanımı*" ÇED projesinde, Bakanlığımızca yürütülen ÇED sürecinde; Tarım ve Orman Bakanlığı (Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü) Bakanlığımızın bağlı kuruluşu olan Meteoroloji Genel Müdürlüğü, İzmir Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İzmir Valiliği (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü) İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü, İl Halk Sağlığı Müdürlüğü), yine Bakanlığımızın Mekânsal Planlama Genel Müdürlüğü, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünün ilgili birim yetkilileri inceleme ve değerlendirme komisyonu üyesi olarak yer almıştır.

Bakanlığımızca, inceleme ve değerlendirme komisyon üyesi kurum ve kuruluşların talepleri, halktan gelen itirazlar da dikkate alınarak gerekli çalışmalar ve analizler yaptırılmış olup, komisyonun inceleme ve değerlendirmeleri sonrasında, Bakanlığımız tarafından verilen ÇED Olumlu Kararına esas teşkil eden ÇED Raporu nihai hale getirilmiştir.

7381 sayılı Nükleer Düzenleme Kanunu'na istinaden, sahada yapılacak temizleme çalışmalarına başlanabilmesi için arazi sahibi firma tarafından hazırlanan proje, yetkilendirme talebiyle Nükleer Düzenleme Kurumu'na sunulmuştur.

Söz konusu alanda bulunan radyoaktif atıkların kaldırılması ile ilgili süreç Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu (TENMAK) ile Nükleer Düzenleme Kurumu'nun (NDK) görev ve yetkileri kapsamında sürdürülecek olup, radyoaktif atığın tamamen kaldırıldığına ilişkin NDK ve TENMAK tarafından onay verilmesine müteakip, alanda kalan tehlikeli atıkların yönetimi hususunda Bakanlığımızın yetki ve sorumluluğu başlayacaktır.

Bu süreç; Bakanlığımız koordinasyonunda, ilgili kurum temsilcilerinin de katılımıyla oluşturulan bir komisyon tarafından takip edilecek olup, sahadaki atıkların taşınması işleminin tamamlanmasını müteakip, Toprak Kirliliği Mevzuatı kapsamında yine tüm ilgili kurum ve kuruluşlar ile bilim insanlarından teşkil olunacak ikinci bir komisyon marifetiyle, alanların iyileştirilmesine yönelik işlemler yürütülecektir.